

GERT OOSTINDIE

Gert Oostindie is directeur van het Koninklijk Instituut van Taal- Land- en Volkenkunde (KITLV) en hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Onlangs verscheen van zijn hand *Soldaat in Indonesië, 1945-1950* waarin Oostindie aan de hand van persoonlijke documenten een wrang beeld schetst van de handelswijze van de Nederlandse soldaten.

Ben Vriesema
is hoofdredacteur
van Kleio.

WELK NUT HEEFT GESCHIEDENIS VOLGENS U?

Reflectie op het verleden is onmisbaar om het heden te begrijpen, en misschien ook wel om ons te oriënteren op de toekomst. Daarnaast is kennis van het verleden ook een waarde in zichzelf: begrip van andere tijden, dat het anders was en kan zijn.

KUNT U ZICH NOG VEEL VAN DE GESCHIEDENISLESSEN OP SCHOOL HERINNEREN?

Op de lagere school waren de geschiedenisverhalen nogal nationalistisch van aard. De Gouden Eeuw, de zeehelden, de bezetting en het verzet – mijn school was vernoemd naar een verzetsheld. Het maakte grote indruk op me. Achteraf begreep ik dat het waardevolle, maar ook eenzijdige verhalen waren.

WAT IS VOLGENS U HET BELANGRIJKSTE IN HET GESCHIEDENISONDERWIJS?

Begrip bijbrengen dat de wereld en ons eigen land zoals wij die nu kennen uitkomsten zijn van allerlei processen die ook heel anders hadden kunnen lopen. Beter, maar ook veel slechter. Leerlingen moeten dat leren begrijpen en daarmee ook leren hoe belangrijk het is feiten én processen te kennen. Belangrijk is ook het begrip dat er altijd verschillende perspectieven op de historische werkelijkheid waren, en zijn.

WELKE HISTORISCHE FILM HEEFT DE MEESTE INDRUK OP U GEMAAKT?

Ik houd van films die de morele dilemma's tonen waarvoor mensen zich altijd weer geplaatst zien, althans, in extreme tijden. Films die tot introspectie dwingen. Die je je laten afvragen: Wat zou ik hebben gedaan?

WELKE HISTORISCHE PERSOON SPREEKT U HET MEEST AAN?

Ik vereenzelvig me niet met een specifieke historische figuur, maar er zijn er velen die me aanspreken. Niet omdat hij me 'het meest' aanspreekt, maar wel zeer interessant is de Spanjaard Bartolomé de las Casas (1484-1566). Casas was een tragisch figuur, een morele held, maar ook weer niet – en hij wist het. Over de 'verwoesting' van de Amerika's door de Spanjaarden schreef hij een vlammend boek. Ook nam hij het op voor de inheemse bevolking, maar deed meteen de gruwelijke suggestie dan maar Afrikanen aan te voeren, als slaven dus... Een suggestie die hij later, vergeefs, weer betreunde. Wie doet het goede? En hoe?

Bartolomé de las Casas in zijn werkkamer. Hij verzette zich tegen het inzetten van de inheemse bevolking als slaven. Muurschildering door Constantino Brumidi uit 1876, te zien in het Capitool in Washington. Foto: Architect of the Capitol.

FOTO FABRICE FLORIN

WAT IS DE MEEST RECENTE 'HISTORISCHE SENSATIE' DIE U HEBT GEHAD?

Aan het eind van een zeer intensieve tournee in Indonesië liep ik ergens op Bali op een smal pad tussen de rijstvelden. Her en der wat mensen aan het werk. Prachtige omgeving, maar ook het besef dat je hier, tussen 1945 en 1949, buitengewoon kwetsbaar zou zijn geweest. Dat besef had ik niet zomaar. Ik las op dat moment geschriften van militairen en veteranen, het ging onder andere over hun angst en wantrouwen. Die vriendelijk zwaaiende boer kon ook een gewapende vijand zijn. Geen risico nemen ... zelf schieten? Koloniale geschiedenis, oorlogsgeschiedenis: ik zoek het niet op, laat staan dat ik er in zwelg, maar je ontkomt er niet aan voortdurend zulke vragen te stellen.

WELKE HISTORISCHE PERIODE SPREEKT U HET MEEST AAN?

Ik heb zelf verschillende periodes onderzocht, maar wel altijd gericht op de koloniale of postkoloniale geschiedenis, en dan in een westerse context tussen 1500 en vandaag. Als ik alle tijd zou hebben om bijvoorbeeld 'wereldrijken' te onderzoeken zou ik net zo goed millennia terug kunnen en willen gaan. Oninteressante periodes bestaan niet, denk ik.

ALS U MORGEN EEN HISTORISCH ONDERZOEK ZOU MOGEN BEGINNEN, WAT ZOU DAN HET ONDERWERP ZIJN?

Ik zit op dit moment midden in een onderzoek naar de dekolonisatieoorlog in Indonesië, en daarover heb ik al vaak publiekelijk verklaard dat dit van groot maatschappelijk belang is. Ik kan daarom nu moeilijk iets heel anders noemen, vooral als zo'n onderzoek samen met Indonesische collega's kan worden gedaan.

KENT U EEN HISTORISCHE PERSOON DIE OP U LIJKT OF WAAR U UZELF MEE ZOU DURVEN VERGELIJKEN?

Als je je verdiept in een bepaalde tijd en de mensen die toen leefden, ga je je vanzelf inleven in hun wereld en de keuzes en dilemma's waarvoor zij stonden. Uit eigen onderzoekspraktijk: de slavin op de Surinaamse plantage die een relatie aangaat met de opzichter. De eigenaar die zich alleen druk maakt om eigen gewin. De slaaf die een werkstaking leidt. De hernhutter die zijn evangelie komt prediken. De dienstplichtige militair die naar 'Indië' wordt gezonden om 'collaborateur' Soekarno mores te leren. De Javaanse boer die tegenover hem komt te staan... Dit en zoveel meer. Het maakt nieuwsgierig en stemt bescheiden.

WELKE HISTORISCHE ROMAN MAAKTE DE MEESTE INDRUK OP U?

Als jongetje las ik met rode oortjes dikke boeken over de Iberische en Nederlandse ontdekkingsreizigers en zeehelden. Misschien dat toen mijn interesse voor de geschiedenis van 'ontmoetingen' tussen de continenten werd gevormd. Zo las ik op mijn twintigste Honderd jaar eenzaamheid van Gabriel García Márquez, een bizarre roman die me naar de Latijns-Amerikaanse geschiedenis voerde.

HOE VINDT U DAT GESCHIEDENISONDERWIJS AAN EEN MIDDELBARE SCHOOL MOET WORDEN GEDOCEERD?

Met respect voor feiten, processen en verschuivende perspectieven. Met ruimte en aandacht voor Nederland, maar in een veel bredere globale context, inclusief de (post-)koloniale geschiedenis. En in beslist méér lesuren dan nu het geval is. Omdat verantwoord geschiedenisonderwijs kennis moet bijbrengen en de blik moet verruimen – en dat alles bedoeld voor álle leerlingen, en níet gepropt in een paar uurtjes.

DENKT U DAT DE HISTORISCHE CANON NUT HEEFT VOOR HET GESCHIEDENISONDERWIJS?

Jazeker. Natuurlijk worden er keuzes gemaakt die ook anders kunnen, en die over tien jaar ook weer anders zullen uitpakken. Maar minimaal dwingt de vaststelling van een canon tot het overdenken en expliciteren van keuzes die anders impliciet blijven.

'Als je je verdiept in een bepaalde tijd en de mensen die toen leefden, ga je je vanzelf inleven in hun wereld en de keuzes en dilemma's waarvoor zij stonden'

WAT IS UW MEEST DIERBARE BEZIT DAT OOK HISTORISCHE WAARDE HEEFT?

Van grote symbolische waarde voor mij is de Statenbijbel die ik van mijn familie aan moederszijde erfde.

WAT IS VOOR U EEN BELANGRIJKE LIEU DE MÉMOIRE?

Oorlogs- en bevrijdingsmonumenten. Van het Nationaal Monument op de Dam en het Nationaal Monument slavernijverleden tot het Indisch Monument in Den Haag. ■